

Honoris CAUSA

Francesco Tonucci

HONORIS CAUSA

INVESTIDURA COM A DOCTOR
HONORIS CAUSA DEL DOCTOR

FRANCESCO TONUCCI

Universitat de Lleida

Recull de les intervencions i lliçons pronunciades en l'acte d'investidura com a doctor *Honoris Causa* de la Universitat de Lleida del doctor Francesco Tonucci, que es va fer a la Sala Víctor Siurana, el dia 23 de novembre de 2016.

© Edicions de la Universitat de Lleida, 2018

Disseny i maquetació: cat & cas / Edicions i Publicacions de la UdL

Fotografia de portada: Servei de Reproducció d'Imatge de la UdL

Per a més informació, visiteu la web de la Universitat de Lleida

ÍNDIX

Salutació	
Dr. Roberto Fernández Díaz	6
<i>Laudatio</i>	
Dra. Àngels Balsells Bailon	8
Intervenció	
Dr. Carles Alsinet Mora	14
Acte de doctorat <i>Honoris Causa</i>	
Dr. Francesco Tonucci	16
Discurs de cloenda	
Dr. Roberto Fernández Díaz	31

SALUTACIÓ

DR. ROBERTO FERNÁNDEZ DÍAZ

Bona tarda, buenas tardes,

Secretària general de la Universitat de Lleida, degà de la Facultat d'Educació, psicologia i Treball Social de la Universitat de Lleida, president del Consell Social de la Universitat de Lleida, rector Joan Viñas, digníssimes autoritats acadèmiques i civils, membres de la comunitat universitària, senyores i senyors,

Benvinguts, bienvenidos, a l'acte d'investidura del senyor Francesco Tonucci com a doctor honoris causa per la Universitat de Lleida.

La importància i el valor que la universitat dóna a aquest nomenament, que és el més alt honor que aquesta institució concedeix, es posa de manifest en la solemnitat d'aquest acte, marcat per un ritual antic i d'un alt valor simbòlic.

LAUDATIO

DRA. ÀNGELS BALSELLS BAILON

Magnífic rector, president del Consell Social, secretària general, degà, autoritats acadèmiques i civils, membres de la comunitats universitària, senyores i senyors,

El títol de *doctor honoris causa* s'atorga a les persones que han destacat pel seu coneixement i la seua trajectòria. És un acte que vol honorar la persona que el rep i la institució que el concedeix, i que permet posar de manifest el compromís de la universitat amb la trajectòria del doctorand fins al punt de comprometre's a tenir en consideració el seu exemple.

En qualitat de padrina, el meu paper és destacar els mèrits professionals, intel·lectuals i acadèmics del professor Francesco Tonucci per justificar-ne el nomenament com a *doctor honoris causa* de la Universitat de Lleida. Agraïxo al rector magnífic i al degà de la meua facultat el fet d'haver-me atorgat l'honor de fer la *laudatio* d'aquest referent internacional de la pedagogia i que ha tingut una influència molt més enllà de les parets de la disciplina a la qual pertany.

No voldria fer una enumeració impossible i minuciosa de totes les fites, mèrits, èxits i valors de la seua polifacètica carrera, sinó que he volgut assumir aquesta responsabilitat per fer visibles quines han estat les idees més rellevants del seu treball i que han influït en els corrents d'innovació educativa, en les polítiques municipals de la infància i en la societat en general.

Francesco Tonucci va néixer a Itàlia el 1940. Es va llicenciar en pedagogia per la Universitat Catòlica del Sacro Cuore de Milà i, en acabar els estudis, va treballar com a mestre fins al 1966, quan va ingressar com a investigador a l'Institut de Psicopedagogia del Consell Nacional d'Investigacions d'Itàlia —ara Institut de Ciència i Tecnologia de la Cognició. Allí va iniciar-se una trajectòria brillant, dilatada i compromesa amb la infància i l'educació.

La *in-fancia* és un terme que ve del llatí *in-fale* i que significa "el que no parla", la qual cosa reflecteix la visió dels nens i les nenes com els *encara-no*, un projecte de persona, una antesala dels *ja sí* amb què la societat defineix l'adult. La societat va negar l'existència de la infància com a tal durant molt temps i no va canviar definitivament fins al segle XX, amb la Declaració dels Drets de la Infància i la posterior aprovació de la Convenció dels Drets dels Infants, el 1989. Aquest text, de rellevància internacional, va establir el dret, entre d'altres, dels infants a participar en les decisions que afecten les seves vides: dret a participar, a opinar, a parlar...

Tonucci va tenir aquesta visió de la infància des dels inicis de la seva carrera i es va avançar al que, encara avui, es considera un repte social, i ha dedicat tota la carrera a disseminar aquest concepte amb passió, honradesa intel·lectual i compromís social.

Des del 1968, i a través del seu *alter ego*, Frato, ens fa mirar el món amb ulls d'infant. A través de tires còmiques i satíriques, Tonucci vol fer arribar a tota la societat, i en particular, als professionals de l'educació, la importància d'escoltar la infància i de fomentar la seva participació en totes les esferes públiques i privades.

Quan es pregunta a Tonucci per què utilitza el còmic, respon amb aquestes paraules:

Frato va néixer el 1968, quan molts de nosaltres buscàvem formes noves, diferents i eficaces per expressar-nos i per comunicar-nos, fins i tot, amb aquells que no acostumaven a llegir llibres. No veia lògic que únicament es debatessin els resultats de la recerca en publicacions que només llegien els investigadors.

L'èxit de les tires satíriques per denunciar els errors educatius i per defensar la veu de la infància es posa de manifest en la quantitat i la qualitat de les publicacions. Entre altres revistes, *Cooperazione Educativa*, *Comics Scuola*, *Riforma della Scuola*, *Corriere della Sera*. El seu primer llibre de recopilació de vinyetes, *Amb ulls de nen*, del 1980, és actualment reconegut com a obra de psicologia i de pedagogia arreu del món, i s'ha traduït al castellà, català, francès, portuguès, gallec, anglès i japonès.

Aquest llibre va ser l'inici de molts d'altres que s'ha anat publicat posteriorment: *Infant s'hi neix* (1985); *Com ser infant* (1985); *La solitud de l'infant* (1994); *Ensenyar o aprendre*.

L'escola com a recerca quinze anys després (1994); *Amb ulls de mestre* (1995) i *¡Si no hacéis como yo!* (1995), entre d'altres.

Però si Frato és el pseudònim que utilitza Tonucci per *amagar-se*, com ell diu, i per dibuixar, el seu nom, en canvi, està clarament identificat amb el projecte *La ciutat dels infants*, en què proposa a l'Administració una nova filosofia de govern de les ciutats, utilitzant com a paràmetres la participació dels nens en el govern de la ciutat i la recuperació de l'autonomia de moviment per part del nen. Com en el cas de Frato, torna a situar la infància en el centre, i fa arribar aquesta nova mirada a les polítiques municipals i a l'ordenació urbanística.

Aquest projecte, que va començar a Fano, la ciutat natal de Tonucci, és avui una xarxa internacional promoguda per l'Institut de Ciència i Tecnologia del Coneixement (ISTC), i amb més de 140 ciutats pensades amb i per a la infància a l'Argentina, Xile, el Perú, l'Uruguai, el Paraguai, Colòmbia, Espanya i Catalunya. Ciutats arreu que comparteixen l'ideari de Tonucci perquè l'autonomia i la participació dels més petits serveixi per aconseguir ciutats que tinguin en compte les seves necessitats i els seus drets, en la mateixes condicions que els adults.

L'any 1996 es va publicar el llibre *La ciutat dels infants* i, després d'11 anys d'experiència, es va publicar *Quan els infants diuen prou!*, que recollia la veu, les frases i les reflexions de nens i nenes relatives a diferents aspectes de la pràctica de la ciutat dels infants.

Però el projecte *La ciutat dels infants* no és només un projecte educatiu, ja que és un referent que també s'utilitza en disciplines tan dispars com l'arquitectura, la pediatria, i la geografia urbana, entre d'altres. Mèrit reconegut, per exemple, per l'Escola d'Arquitectura i Urbanisme de la Universitat Nacional de La Plata, que va promoure el seu nomenament com a *doctor honoris causa*.

I aquesta és una més de les excepcionalitats i grandeses del llegat de Tonucci. Ultrapassa els límits tradicionals de les disciplines universitàries, supera la influència tradicional de la pedagogia i aporta una mirada holística de la infància, que ens serveix a tots.

Arribem al ressò inqüestionable en el món del magisteri i de l'educació, el qual considera Tonucci com un pedagog amb plantejaments innovadors i que va fer seus els vents de la nova pedagogia, construïda a partir dels llegats de l'escola moderna.

Sabem que la participació dels infants i els adolescents és un dels referents en el marc de les pedagogies actives. Encara que, en molts casos, les propostes del moviment de l'Escola Nova, les pedagogies progressistes inspirades en Dewey o la pedagogia escolar de Freinet utilitzessin altres termes, han contribuït a entendre la participació com un principi educatiu.

Però el valor de Tonucci ha estat tornar a posar a l'agenda de la renovació pedagògica la participació infantil, que ha de ser vista com una metodologia de treball educativa que apodera els infants i els fa participants del seu desenvolupament. Amb les seves paraules:

"L'educador ha d'escoltar i deixar fer. D'una banda, deixar que visquin experiències. I defensar que tinguin la possibilitat de viure-les! Escoltar és la base. En el moment que el mestre es posa a escoltar, ho cagira tot i crea una situació totalment nova. Els nens poden fer aportacions i veuen que hi ha una persona que s'interessa per ells."

La vàlua del seu missatge i la seva influència es poden percebre en publicacions d'articles en les revistes més prestigioses de pedagogia: *Cuadernos de Pedagogía*, *Revista de Educación*, *Investigación en la Escuela*, *Aula de Innovación Educativa*, *Perspectiva Escolar*, *Guix*, *Temps d'Educació*, *Comunidad Educativa*, *Enseñanza de las Ciencias* en són una mostra. Així com en la seva participació com a membre del consell editorial de les revistes *Revista Europea de Psicología de la Educación*, *Investigación en la Escuela*, *Conflicto*, *Cooperación en Materia de Educación* i *Edugo*.

La immensa tasca pedagògica de Francesco Tonucci ha estat subratllada amb diferents reconeixements de prestigi, com ara la Medalla d'Or al mèrit en educació de la Junta d'Andalusia i el premi Marta Mata de l'Associació de Mestres Rosa Sensat "en reconeixement de la seva tasca per fer visibles els valors positius de l'educació". I nomenaments com el de professor honorari de la Pontifícia Universitat Catòlica de Lima.

Admirat Francesco, avui és la sisena visita que fas a la nostra ciutat. I és que la ciutat de Lleida i Tonucci han forjat un treball conjunt al llarg del temps:

Començant per la teva llarga relació amb el pedagog lleidatà Josep Alcobé, amb qui vas compartir joventut, amistat i lluites... Continuant per les invitacions del nostre ajuntament, de la universitat, d'escoles i instituts..., i, darrerament, per les teves visites a la

primera escola al món que porta el teu nom: el centre públic Francesco Tonucci, ubicat al barri de Cappont, que ha fet seu el teu missatge.

Però voldria acabar fent una menció especial de la influència de Tonucci en la formació de mestres a Catalunya i, en particular, a Lleida. Els moviments de renovació pedagògica i les escoles de magisteri dels anys setanta van ser els primers seguidors dels teus plantejaments. I a Lleida, en concret, puc donar testimoni en primera persona de com el professorat de l'Escola de Magisteri ens feia arribar als estudiants l'obra de Tonucci. En aquells anys vuitanta vas visitar-nos per impartir una conferència a l'Escola Normal, aleshores ubicada al carrer Camp de Mart. Una Escola de Formació de Mestres que avui és la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social i que, tancant el cercle, és visitada de nou per tu.

Visita que farà realitat el desig compartit del nostre claustre, que vol honorar la rellevància dels teus ensenyaments i el teu pensament crític, així com la teva inqüestionable influència en el nostre ofici.

Moltes gràcies, Francesco.

INTERVENCIÓ

DR. CARLES ALSINET MORA

Magnífic rector, president del Consell Social, secretària general, membres de la societat civil, membres de la comunitat educativa i universitària, senyores i senyors, amics i amigues,

Imaginar l'educació es el títol de l'exposició que ens regala, durant aquests dies frato a la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social.

Imaginar hem après que vol dir, entre altres accions: crear, deixar, acompanyar i, sobretot, creure en les persones i, sobretot, en els nens i les nenes.

Imaginar que tots els nens i les nenes tenen fortalezes i capacitats i, per tant, moltes possibilitats per descobrir.

Jo, com molts de vosaltres, primer vaig conèixer el FRATO, però ara és el moment de reconèixer Francesco Tonucci.

Moltes gràcies per ajudar-nos a imaginar a pensar que una altra educació és possible

És en aquest sentit que, atenent a la proposta de la Junta de la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social i a l'acord del Consell de Govern de la nostra Universitat.

Atenent a la trajectòria personal i professionals, als arguments i als fets exposats, sol·licito amb tota consideració i prego que s'atorgui al professor Francesco Tonucci el grau de doctor honoris causa per la Universitat de Lleida

Moltes gràcies.

ACTE DE DOCTORAT *HONORIS CAUSA*

DR. FRANCESCO TONUCCI

Rector magnífico, señora Padrina, señor decano, amigas y amigos, gracias. ¡Muchas gracias!

Una ministra de Educación argentina, ante la popularidad de mi persona y de mis obras, dijo a una colaboradora: "No entiendo por qué los maestros argentinos quieren tanto a Tonucci, que los trata tan mal."

Es verdad: las observaciones tanto de Tonucci como de Frato son duras con los adultos, tanto con los padres como con los maestros y alcaldes, y ello es porque quiero mucho a las niñas y a los niños, hablo, escribo y dibujo en su defensa y en su nombre. Resume bien esta elección de campo, de método y casi filosófica el título de mi primer libro de viñetas, *Con ojos de niño*. Imagino que esto se nota y que produce adhesión y afecto, porque, a pesar de todo, también los padres, los maestros y los alcaldes quieren a las niñas y a los niños.

Y esto es una parte del problema.

Por otra parte, no deja de ser paradójico que estas propuestas, tan simples, sencillas, hasta banales, que deberían ser propiedad de todos los ciudadanos normales de nuestro planeta, merezcan un reconocimiento. Está claro que vivir experiencias como la de hoy me emociona y me conmueve, y por eso agradezco a la Universidad de Lleida y a la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social este alto reconocimiento académico: Pero, por otro lado, me inquieta y me preocupa.

Para entendernos: ¿qué propongo desde hace más de cuarenta años? Simplemente y solo que los niños saben, son competentes desde los primeros años de vida. ¿Es una novedad? No. ¿Lo inventé yo? No. Lo que es verdad es que si estos principios se quedan

en nuestros manuales, en las conferencias y en las declaraciones oficiales, no preocupan, no molestan, no hacen daño.

Si, por el contrario, aplicamos este simple principio, tan claro y indudable para la ciencia, a la vida concreta de las familias, de las escuelas y de las ciudades, las cosas cambian, se hacen complicadas y preferimos sorprendernos, considerarlas extrañas, hasta revolucionarias.

Claro, si los niños saben y son competentes, los padres no pueden tratarlos como si fueran tontos, poniéndolos frente a una pantalla. No pueden negarles la confianza considerándolos incapaces, a pesar de tener seis años, ir a la escuela caminando con sus compañeros y encontrarse con los mismos por la tarde para descubrir el mundo, jugando, observando, superando obstáculos. Ni pueden aprovechar su bienestar económico para llenar a sus hijos de juguetes que, de hecho, impiden el juego, o inscribirlos a tantos cursillos por la tarde para esperar que se hagan campeones de baile o de fútbol, pero perdiendo el placer y la oportunidad de jugar con los amigos. Cuando se gasta mucho dinero, nunca se hace en interés de los niños. Tenemos que ahorrar dinero y regalar confianza, reconociendo su derecho a ser lo que son y lo que desean, más que lo que desean y esperan sus padres.

Y si los niños saben desde que nacen, la escuela no puede, a los seis años, el primer día de clase, anunciar: "Hoy vamos a escribir la primera palabra." Sin saber qué saben, cómo lo saben, sin recibir sus cuentos, sus deseos, sus expectativas, sus emociones. Si los alumnos son competentes, una buena escuela tendrá que empezar siempre con un momento de escucha y no de propuesta. Será abierta al aporte de cada uno de los alumnos, especialmente de los más débiles, los más pobres, los más lejanos respecto a la cultura de los maestros, para que cada uno de los alumnos reconozca la escuela como su escuela hasta comprometerse para trabajar duro para ser la mejor persona posible.

Esto significa que la escuela debe tener la ambición de ser querida por los alumnos, de que los maestros sean respetados y sus estructuras, cuidadas. Significa que la escuela respeta el tiempo de la tarde como tiempo de los niños, de sus experiencias y de sus

juegos, porque necesita sus experiencias como material primario de trabajo escolar. Esto significa no invadir el tiempo de los niños con deberes, tareas, ejercicios.

Si los niños son competentes, los alcaldes no pueden quedarse tranquilos creando costosos lugares de custodia, como los parques para niños, las ludotecas o los distintos servicios infantiles. Deben reconocer que ellos tienen el derecho a participar, lo que significa, por un lado, expresar su opinión sobre cómo debería ser la ciudad para ser adecuada, también, para las niñas y los niños, y por otro lado, estar presentes, físicamente, en los espacios públicos de la ciudad, viviéndolos como espacio de juego, recorriéndolos como espacio de vida. Las ideas de los niños que hemos podido acumular en estos veinticinco años del proyecto *La ciudad de las niñas y de los niños* construyen una política verdaderamente distinta, distinta de la seguridad, de la salud, de la movilidad, del juego.

Si la ciudad sabe escuchar a los niños, darles la palabra, tener en cuenta sus propuestas y protestas, será mejor para todos.

Efectivamente, así se entiende mejor por qué estas ideas simples y de sentido común pueden ser complicadas, incómodas, molestas y se prefiere considerarlas, con sorpresa, innovadoras y hasta revolucionarias: porque, de este modo, podemos no conocerlas, no compartirlas ni tenerlas en cuenta.

Terminando, y renovando el agradecimiento por este reconocimiento, diré que espero que mañana, en un futuro próximo, no sea necesario darlo a quien propone cosas que todos tienen que saber y tener en cuenta, porque ya serán normales y debidas.

DEDICACIONES

Siguiendo con el latín, después de *honoris causa* y antes de la *lectio magistralis*, quiero hablar un minuto del *annus mirabilis* que yo y mi familia estamos viviendo en este 2016, y lo digo para explicar cómo y a quién quiero dedicar este reconocimiento.

En primer lugar, a mi mujer Mariuccia, porque este año celebramos las bodas de oro, para agradecerle el haberme soportado más de lo imaginable y soportable.

En segundo lugar, a Frato, porque también con él estoy cumpliendo los 50 años de colaboración y convivencia, igualmente complicada y satisfactoria, y quien también este año recibió su *honoris causa* con la gran exposición de Granada y que ahora se encuentra en vuestra universidad.

Y en tercer lugar, cumpliendo los 40 años de presencia en España, quiero dedicar este reconocimiento a un gran maestro vuestro en Lleida y que he tenido la suerte de tener como amigo, y que, cuando venía a escucharme, tomando notas y sacando fotos, me despertaba mucha emoción y embarazo. Hablo de Josep Alcobé, que nació en Lleida, donde, en los años treinta, estuvo entre los fundadores del primer grupo de renovación inspirado en Freinet y cuyo nombre era Batec (*latido del corazón*, para los amigos que no son catalanes). Es sorprendente notar que eligieron este nombre en los años treinta si tenemos en cuenta que la pedagogía emocional es uno de los frentes más actuales de la reflexión educativa. Emigrado a Latinoamérica por la dictadura, volvió en los años setenta y fue presidente de la Fimem (la federación internacional de los movimientos inspirados en la pedagogía Freinet).

La bona escola: a sisè, tots aprovats

Els nens i les nenes són protagonistes del seu procés formatiu

No vull fer ni una *Lectio*, ni tampoc fer-la *Magistralis*, només vull fer algunes reflexions entre companys d'aquesta casa, que té el gran privilegi i la gran responsabilitat de ser el lloc de formació dels mestres i les mestres.

Ens situem a inicis de primària. El mestre Lodi escriu als pares:

"Després d'haver passat una setmana amb els nens, puc afirmar que tots tenen una intel·ligència normal, tenint en compte les diferències evidents de caràcter, i diversos nivells de maduresa, sorgits principalment arran de les situacions ambientals en què ha crescut cada nen. Per tant, tots els nens, llevat de fets imprevisibles amb una gravetat excepcional, des d'aquest moment fins a cinquè de primària estan aprovats, amb la garantia d'assolir la preparació mínima que es demana en els programes escolars. En cas contrari, la responsabilitat recaurà en el mestre i l'escola, per no haver posat en pràctica les tècniques educatives adequades per desenvolupar al màxim les actituds naturals i la intel·ligència del nen."

Tots els nens tenen una intel·ligència normal, així que tots tenen les condicions necessàries per ser aprovats a partir d'ara mateix, des de l'inici de la primera classe, fins a cinquè, l'última classe del cicle de l'escola italiana. En altres paraules, els alumnes són al seu lloc i ara toca que el mestre i l'escola demostrin les seves capacitats per conduir cadascun d'aquests nens i nenes fins als nivells de preparació que preveuen els programes escolars.

L'objectiu de l'escola és donar incentius

La vocació de l'escola és promoure, fer créixer, permetre que cada alumne i que cada alumna es pugui desenvolupar. Així ho afirma la Constitució italiana, que tan estimava Mario Lodi, i la qual, en el seu article 3, després d'afirmar que tots els ciutadans són iguals, promet que la societat farà tot el que sigui necessari per eliminar els obstacles que limiten la llibertat i la igualtat dels ciutadans.

Per tant, no es tracta simplement de passar d'una classe a l'altra, sinó de permetre que cada nen i que cada nena pugui desenvolupar al màxim les seves aptituds naturals i la seva intel·ligència peculiar i particular. I perquè sigui així, el professor i l'escola han de ser capaços de posar en pràctica les tècniques educatives adequades. Així que l'escola no ha de promoure l'excel·lència dels alumnes, sinó de l'escola en si. No perquè els alumnes siguin bons, sinó perquè l'escola és bona, capaç i competent.

D'altra banda, aquests eren els grans objectius del mètode natural de Celestin Freinet, de la pedagogia dels oprimits de Paulo Freire i de la paraula als últims del capellà Lorenzo Milani.

Frases com "Em sap greu senyora, però el seu fill no em segueix", "No ho entén", "Podria però no en té ganes", "Necessitaria més ajuda a casa" haurien de desaparèixer del vocabulari dels professors i de l'escola. El capellà Milano deia que sovint l'escola és com un hospital que només és capaç de curar els sans. En canvi, necessitem una bona escola especialment per als últims, els menys dotats, els que no tenen bona voluntat i els que no tenen una família al darrere que sigui capaç de donar-los suport i ajudar-los. Només en aquest cas l'escola acomplirà la gran tasca d'eliminar els obstacles, tasca que li assigna la Constitució italiana.

Bruner diu: "El problema és que els alumnes s'avorreixen. Aquest és el gran problema que hem d'evitar sigui com sigui."

No podem tolerar una escola que avorreixi, que demani a nens i nenes que passin tantes hores, durant tants dies, durant tants anys, fent activitats que no els interessin, que no hi ha manera que els agradin.

I el pedagog suís Claparède diu: "No una escola on es faci allò que agradi als nens, sinó on els nens estimin allò que fan."

Un nen de sis anys de Bogotà, al cap de poques setmanes d'anar a l'escola diu a la mare: "Mama, vull anar a l'escola un dia a la setmana, perquè amb un sol dia puc aprendre tot el que m'ensenyen i els altres dies em serveixen per jugar."

Una valoració molt dura per part d'un nen tan petit! En un dia a la setmana puc aprendre tot el que m'ensenyen, diu. En certa manera, repeteix la valoració de Bruner, l'escola avorreix perquè dedica massa temps a fer coses poc atractives i, per tant, o bé es redueix el temps o bé es fan més interessants (estimades, com diu Claparède) les coses que s'hi proposen. I els dies restants, afegeix el nen colombià, no serà temps perdut, així serà el temps més ben aprofitat perquè l'utilitzaré per jugar. L'utilitzarà per portar a terme les activitats més importants i més productives intel·lectualment i socialment.

El nen té cent llenguatges

Loris Malaguzzi, el gran creador i director de les Escoles Infantils municipals de Reggio Emilia i gran amic, comença una poesia seva amb aquestes paraules:

El nen té cent llenguatges, cent mans, cent pensaments, ent maneres de pensar, de jugar i de parlar, cent, sempre cent, maneres d'escoltar, de sorprendre, d'estimar, cent alegries per cantar i entendre, cent mons per descobrir, cent maneres d'inventar, cent mons per somniar. El nen té cent llengües (i cent, i cent, i cent més) però n'hi roben noranta-nou.

Qui roba tant als nens? Qui roba les seves llengües, els pensaments, les mans, les alegries i les intel·ligències?

Segurament, hi ha molts culpables. Realment tot el nostre món adult, la televisió, la publicitat, els videojocs, les ciutats hostils... Però entre tots aquests culpables, sens dubte, també hi ha l'escola. L'escola també roba als nens.

Però com pot robar l'escola tantes llengües i tantes intel·ligències? D'una manera simple i eficaç: en proposa i en reconeix poques. Si a l'escola només tenen èxit aquells que obtenen bons resultats en llengua, matemàtiques i ciències, perquè aquestes són les úniques disciplines que es consideren importants, tots els altres nens, els que han nascut amb vocacions diverses, amb capacitats diverses, estan condemnats al fracàs escolar.

El protagonisme dels nens

Gabriel G. Márquez escriu: "Crec que es neix escriptor, pintor, músic. [...] Això significa que quan un nen comença l'escola primària ja pot tenir una predisposició natural per

a alguna d'aquestes activitats, encara que no en sigui conscient. I malgrat que no ho sàpiga, el seu destí pot ser millor si algú l'ajuda a descobrir-ho. No per forçar-lo en cap sentit, sinó per crear-li condicions favorables i encoratjar-lo a gaudir del seu joc preferit sense cap por. Crec, amb tota fermesa, que fer sempre allò que a cadascú li vingui de gust, i únicament fer això, és la fórmula guanyadora per a una vida llarga i feliç."

Aquí apareix aquesta paraula rara, inusual quan es parla de l'escola: felicitat. Tot i que ho hauríem de tenir tots clar, de la mateixa manera que crec que ho haurien de tenir clar tots els pares, l'objectiu principal i final de l'educació, tant escolar com familiar, hauria de ser preparar tots els nens i nenes per tenir una vida feliç.

El fet més important i veritable és que cadascú de nosaltres, cadascú dels nostres fills, cadascú dels nostres alumnes té com a mínim un àmbit d'excel·lència, una cosa en què pot tenir èxit; allò que Márquez anomena " el joc preferit". Cal que la família i l'escola facin tot el que estigui a les seves mans per tal que cadascú pugui trobar-lo i dedicar-se a desenvolupar-lo amb totes les seves energies, amb tot l'entusiasme que només pot merèixer el fet de realitzar la pròpia vocació. Així, cadascú es convertirà en el millor, naturalment en allò que més s'adapta a les seves característiques i a la seva intel·ligència específica. I sentir-se millor produeix diversos efectes positius molt importants: crea un fort estímul per millorar els punts dèbils, dóna satisfacció (i això és un pas important cap a la felicitat) i fa que sigui possible aconseguir un lloc de treball, fins i tot en temps de crisi, perquè sempre hi ha un lloc per als millors i, en darrer lloc, però no menys important, serà un lloc de treball favorable, desitjable, perquè correspon a les pròpies expectatives, als propis desitjos.

Perquè això sigui possible, l'escola hauria de donar a cada alumne i a cada alumna la possibilitat de manifestar-se, d'expressar les seves vocacions, de descobrir els propis talents. Per fer-ho, hauria d'adoptar dues actituds fonamentals: oferir un ventall molt ampli de llenguatges i de diverses activitats, perquè cadascú pugui trobar aquells a què s'adapta millor, i fer una avaluació positiva, és a dir, centrada en les capacitats i en les preferències de cada alumne.

Però, de vegades, sembla que l'escola vagi en la direcció totalment oposada. Com s'ha dit anteriorment, ofereix un nombre molt reduït de llenguatges i d'experiències, pràcticament només en llengua, matemàtiques i ciències, les quals es comptabilitzen mitjançant una avaluació final i adopten una avaluació negativa, encarada a descobrir els punts dèbils més que no pas a descobrir les capacitats per dedicar posteriorment la majoria de les activats a recuperar allò que falta en comptes de valorar allò que destaca. Evidentment, les mancances, els àmbits en els quals un nen és més dèbil també són els que li agraden o li interessen menys, així que una escola que es dediqui essencialment a aquestes activitats de recuperació (deures a casa, exercicis, classes particulars) sempre serà una escola hostil, avorrida i poc estimada.

El dret a la llibertat d'expressió

Algú podria dir que tot això és molt bonic però que és incompatible amb l'organització escolar actual, amb les normes i amb els programes escolars. Però, en canvi, és tot el contrari. Suposo que tothom té clar que una llei com ara la Convenció dels Drets de la Infància, aprovada per les Nacions Unides l'any 1989 i que Espanya va ratificar i va convertir en llei nacional l'any 1990, té una dignitat i un nivell jurídic molt més elevat que una reforma o que els mateixos programes escolars. Doncs bé, l'article 13 de la Convenció diu: "L'infant té dret a la llibertat d'expressió. Aquest dret inclou la llibertat de cercar, rebre i difondre informacions i idees de tota mena, sense consideració de fronteres, sigui oralment, per escrit, o impreses en forma d'art o per qualsevol altre mitjà triat per l'infant."

Així que els infants tenen el dret a expressar-se lliurement per llei, segons les seves preferències.

Per tant, l'escola haurà d'organitzar-se d'una altra manera per poder ser un lloc on els i les alumnes puguin expressar-se lliurement i, consegüentment, on puguin trobar un ampli ventall de possibilitats expressives i diverses activitats per tal que els sigui possible trobar aquelles possibilitats a les quals s'adaptin millor. I l'escola haurà de descobrir el potencial dels seus alumnes i afavorir-ne el desenvolupament.

De les aules als laboratoris

L'aula és un lloc antinatural que s'ha de superar. Antinatural perquè prové de models que no estan relacionats amb l'educació: són espais que es repeteixen de la mateixa manera, tots orientats cap a un passadís, com si fossin grans cel·les d'una presó o d'un convent. Totes moblades igual, amb els mateixos blancs, la mateixa càtedra i, si fa o no fa, la mateixa decoració a les parets. I en aquest espai anònim es fa tot, des de llegua fins a música, des de ciències fins a dibuix, des de matemàtiques fins a llengües estrangeres. Sona un timbre, surt un senyor, entra una senyora, els alumnes amaguen un llibre i en treuen un altre i, al cap de dos o tres minuts, han de canviar la manera de pensar, la manera de parlar, sortir d'un món i entrar en un altre, perquè ha sortit el professor de llengua i ha entrat la professora de matemàtiques. Aquesta operació és molt complexa i, per als més dèbils, és gairebé impossible.

La proposta és simple i poc original. S'inspira en el comportament de les categories més elevades del treball adult, dels científics, dels artistes i dels artesans. Cap d'ells faria la seva feina en un lloc qualsevol, anònim. Cadascú treballa amb un laboratori equipat i moblat específicament en funció de les exigències de la seva activitat. Simplement, es tracta de renunciar a les aules i únicament tenir laboratoris, cadascun dedicat a la seva activitat o disciplina específica i equipat adequadament. Per tant, tindrem llocs molt diversos entre si, tant per la instrumentalització present com per la decoració. Estem parlant de laboratoris de llengua, d'art gràfica, de música, de matemàtiques i ciències, de ciències naturals, de ceràmica, de mecànica (de la bicicleta, per exemple), de l'hort (un laboratori a l'aire lliure), d'activitats físiques (de ioga), de música, de teatre. I naturalment, d'altres que vagin més enllà de la cultura local o de les capacitats que sàpiguen aplicar els professors. Aquest canvi organitzatiu produirà un canvi important en el transcurs de la jornada escolar. Seran els nens i les nenes que es mouran deixant un laboratori i anant al següent. Aquest moviment, abandonar un local equipat d'una certa manera i entrar en un altre amb instruments i decoració completament diferents, ajudarà a fer-los canviar d'actitud i els facilitarà que es preparin per a les diverses exigències de la nova activitat.

El temps és dels nens

Però què hi aniran a fer, els nens i nenes, a una escola tan diferent i que ofereix tantes possibilitats d'activitats i llenguatges? Evidentment, no podem pretendre que en aquests espais tan articulats, diferenciats i especialitzats, s'hi vagi a seguir un llibre de text o a fer un programa escrit una vegada per sempre i per a tots els infants del país. En aquests laboratoris, els i les alumnes hauran de treballar plegats per elaborar els seus coneixements, per confrontar-los, discutir-los, fer-los créixer. Hauran de ser instruments a l'abast dels infants, que es reconeixen competents i capaços de ser protagonistes del seu desenvolupament. Per tal que aquesta condició, reconeguda per tots els estudis de la psicologia moderna i acceptada ja universalment per la pedagogia, es pugui realitzar, s'han de garantir dues condicions: que l'adult escolti i que els infants tinguin alguna cosa per aportar a l'escola. Si es reconeixen les competències dels infants, de tots, en qualsevol edat i en la condició en què es trobin (de capacitat, nivell social i econòmic), aleshores qualsevol activitat didàctica haurà de començar amb un temps per escoltar i no pas amb una proposta. L'escola es retrau respectuosa demanant als alumnes que expliquin les seves experiències, que manifestin els seus coneixements aprofitant diversos llenguatges perquè és a partir d'aquests punts de partida des d'on es pot començar a treballar individualment i col·lectivament envers el diàleg i el creixement. Però perquè tot això sigui possible, com deia, els infants han de tenir alguna cosa per aportar a l'escola, alguna cosa per explicar. Avui dia, els professors sovint em diuen que els infants, encara que estiguin estimulats, diuen que no tenen res a dir, que durant la tarda del dia anterior o el cap de setmana o les vacances no els ha passat res d'interessant. Per desgràcia, això és exactament el que passa, no és que els nens siguin reticents o mentiders, sinó que les seves tardes, caps de setmana o vacances són pobres. Es passen aquestes estones fent deures a casa, anant a centres d'activitats extraescolars d'esport, música, llengües estrangeres o davant d'una pantalla de televisió o d'ordinador. Potser ens pensem que són coses que val la pena explicar als altres nens, que, gairebé amb tota certesa, hauran fet aquestes mateixes coses?

L'escola, en canvi, s'hauria d'interessar molt més a fer que els seus alumnes visquessin experiències interessants, importants i emocionants, perquè aquestes experiències

haurien de ser els materials principals del projecte escolar, els estímuls de partida, les raons principals de les activitats en les diverses disciplines. Per això, l'escola ha de considerar que la seva franja de temps és el matí, el temps que es viu dins de la seva estructura, i que la franja de temps dels nens és la tarda, el cap de setmana i les vacances. Ha de renunciar a ocupar-lo amb deures per casa, fent-se càrrec, durant el seu temps, de totes les mesures necessàries per a la consolidació i la recuperació, especialment per als menys dotats i amb menys seguiment de les seves famílies. Ha d'ajudar les famílies a entendre que els seus fills han de tenir un temps diari per jugar amb els seus amics sense el control directe dels adults. Ha de sol·licitar a l'administració de la ciutat que intervingui per fer que els espais públics siguin més segurs i acollidors per als nens i nenes que vulguin viure les experiències de l'aventura de la descoberta, del joc. D'aquesta manera, l'escola podrà aconseguir el material fonamental per al seu correcte funcionament: les històries, les descobertes i les emocions dels seus i les seves alumnes.

No necessitem bones reformes, sinó bons mestres

Però, com serà possible, aquest canvi? Els nostres països han pensat i sembla que continuen pensant que, per aconseguir un canvi perquè les nostres escoles s'adeqüin a les exigències de la societat contemporània, és necessari canviar les lleis, aprovar noves reformes. Efectivament, sembla el camí més ràpid i segur: davant les noves condicions i exigències socials, s'aprova una reforma i s'alinea l'escola amb les noves exigències. Durant aquests cinquanta anys que he seguit el transcurs de l'escola italiana, gairebé tots els governs que s'han succeït, i són moltíssims, han considerat que el seu deure d'intervenir en l'escola era canviant alguna cosa. Se n'ha canviat l'arquitectura general, se n'han canviat encara més vegades els programes, les disciplines, els horaris, els llibres de text. Podem dir que s'ha canviat tot per llei. L'única cosa que s'ha quedat substancialment igual és l'escola, i puc observar, amb desconcert, que les activitats escolars que està fent la nostra néta de nou anys són massa semblants a les que feia jo fa gairebé setanta anys!

Les lleis no són capaces de canviar les praxis, (les lleis no són capaces) de canviar l'escola. Una bona llei no serà mai capaç de fer que un mal mestre faci una bona escola, ni una mala llei podrà obligar mai un bon mestre a fer-ho malament.

No necessitem bones reformes, sinó bons mestres.

Referent a això, durant aquests cinquanta anys, no hi ha hagut cap reforma significativa i encara avui dia els professors surten d'universitats en què els estudiants assisteixen a les classes de professors prenent apunts i preparant-se per a exàmens en què hauran de repetir allò que han dit els professors, i millor si ho fan amb les mateixes paraules que els professors i demostren que han llegit els seus llibres. En efecte, els continguts de les classes dels professors han canviat, són moderns, però això pràcticament és irrellevant. Així és com aprenen els futurs mestres a fer classes i així ho faran, garantint que l'escola no canviï mai.

Estic parlant a la seu on es formen els futurs mestres, un lloc on hi ha una gran responsabilitat i un gran privilegi. No em costa gaire imaginar-me com hauria de ser una escola de formació de mestres. Hauria de ser coherent amb l'escola que considerem que aquests mestres haurien de crear. Una universitat de laboratoris i no d'aules, on es puguin utilitzar totes les capacitats i competències, no només les competitives i abstractes. Una universitat on els alumnes siguin els protagonistes perquè aprenguin a reconèixer el protagonisme dels seus futurs alumnes. Una universitat creativa, científica i que no sigui dogmàtica, una universitat democràtica, en què els alumnes participin en les decisions, una universitat que reconegui tot el cos i totes les seves activitats motrius, artístiques i afectives.

Quan parlem dels nostres fills, nosaltres, els pares, diem: el primer no va tenir gaire sort, en canvi, la segona va tenir molta sort, el tercer, així així. Trobar un bon mestre és qüestió de sort. I això no és el que garanteix la nostra Constitució quan declara el dret a l'estudi, o allò que declara l'article 29 de la Convenció dels drets de la infància. No crec que el dret a l'estudi hagi de significar una cadira, un banc i llibres de text, sinó que, en primer lloc, hauria de significar un bon mestre.

Un bon mestre per a cada alumne.

Una amiga mestra de Barcelona em deia: "El pitjor ha de ser bo." Hi estic d'acord.

Acabo amb una frase del capellà Milano:

"Sovint els amics em pregunten com faig classe i com aconsegueixo tenir-la plena. Insisteixen perquè els escrigui un mètode, que jo estableixi els programes, les assignatures i la tècnica didàctica. S'equivoquen en la formulació de la pregunta: no s'haurien de preocupar sobre *com cal fer classe*, sinó, simplement, sobre *com cal ser* per fer classes. [...] S'han de tenir les idees clares en matèria de problemes socials i polítics. No s'ha de ser interclassista, sinó afrontar aquests problemes. Cal tenir una set insaciable per elevar el pobre a un nivell superior. No dic a un nivell igual que l'actual classe dirigent. Sinó superior: més persona, més espiritual, més cristià, més de tot."

DISCURS DE CLOENDA

DR. ROBERTO FERNÁNDEZ DÍAZ

Admirado Francesco/Frato, como saben algunos de los aquí presentes, yo nací en una barriada populosa de L'Hospitalet de Llobregat llamada La Torrassa. Y no solamente nací allí por accidente biológico, sino que, sobre todo, en mi barrio tuve la fortuna de atesorar una infancia feliz y plena entre la escuela y la calle. De hecho, muy al principio, entre los cinco y los ocho años, la escuela era un portal de mi calle, como si entrara en una de las casas de mis vecinos. Después tuve también la suerte de ir a una escuela Montessori, cuando mi padre logró levantar su taller de pintura de coches. Tengo un recuerdo bueno de la escuela, pero maravilloso de la calle. Una calle primero de tierra y luego de asfalto barato. Primero sin coches y luego con algunos coches de vez en cuando. Como mi casa era diminuta, mi madre nos enviaba a mi hermana y a mí a la escalera, primero, cuando éramos más pequeños, y a calle, después, cuando fuimos creciendo. Evidentemente, no es que no nos quisiera. Éramos su vida. Simplemente es que, si estábamos dentro, no podía *hacer la casa*, es decir, limpiarla con tranquilidad y cocinar a gusto.

En mi escalera y en mi calle Oriente socialicé los primeros doce años de mi vida. Siempre he pensado que fueron fundamentales para mí los partidos de fútbol interminables, los juegos de la *galdufa*, de las chapas, de las canicas, las disputas con las pandillas rivales de la calle Juventud, los primerísimos escauceos amorosos, los cuentos de miedo, los concursos de canciones del Dúo Dinámico, de Marisol o de Rafael. Y siempre vigilando a mi hermana Conchita, que era dos años menor que yo. La calle fue mi escuela de vida más preciada. Allí aprendí también a defenderme físicamente, a ayudar a otros compañeros, a sostener causas justas como las de preservar el *territorio de nuestra calle* ante posibles invasores. No había móviles, ni televisores. Solo la radio para escuchar los partidos de fútbol de Carrusel Deportivo y los cuentos infantiles de Radio Barcelona. Todavía no éramos tecnológicos. Y, sin embargo, les puedo asegurar que éramos bastante felices compartiendo un tebeo del *El Capitán Trueno* sentados en el bordillo de una

acera. Entre la calle y la escuela había entonces cierta continuidad, pues al menos en el recreo seguíamos jugando a los mismos juegos de la calle. La mayor separación para mí la representaban las matemáticas: siempre sabía cuando estaba en clase gracias a ellas.

Ja perdonaran tots vostès aquesta entrada tan personal del rector. Però d'aquesta manera vull dir al professor Francesco Tonucci que sento en el fons del meu cor el que diu quan ens parla. És una empatia d'epidermis, de trajectòria vital, però també intel·lectual quan m'he anat assabentant amb més detall de qui és, què fa i què ens proposa que fem. Perquè haig de confessar-los a vostès que, en poc temps, jo he passat d'un coneixement superficial de l'obra del professor Tonucci a ser un dels seus seguidors. A seguir-lo no en tot el que diu i proposa, com és lògic en un científic, però sí en una part central del seu discurs que diu, si no ho he entès malament, que no pensem que qualsevol educació és símptoma de progrés i que escoltar els nens és un símptoma de bona civilització.

El professor Tonucci és un homenatge vivent a tots aquells que, al llarg de la història, han pensat que no hi ha bona civilització sense el concurs de l'educació. Una educació que no ha d'estar necessàriament destinada a crear éssers productius per a l'economia, sinó éssers humans capaços de sostenir la condició de ciutadans lliures que busquen crear el seu propi projecte laboral i vital gràcies al fet que disposen d'unes armes informatives i formatives proporcionades per l'educació familiar, escolar i social. Perquè, com bé van proclamar els meus admirats il·lustrats, l'educació és un instrument per aconseguir la igualtat d'oportunitats i fer del mèrit personal, i no de la sang i el naixement, el motiu central per al reconeixement social.

Una ciutadania que, com ens recorda el professor Tonucci, requereix que la política li permeti desenvolupar-se en una ciutat amb un urbanisme amable, pensat per a les persones, en el qual els nens puguin tornar a tenir el protagonisme que abans tenien quan els carrers eren també seus. Un urbanisme per als ciutadans-nens d'avui que interpel·la els alcaldes perquè vigilin que l'arquitectura i l'urbanisme els tinguin en compte. En certa forma, el doctor Tonucci és un *conscienciator* de professionals, intel·lectuals i polítics entorn d'una idea central: els nens existeixen realment i no només són un projecte de futur adult, sinó també una realitat que cal contemplar com a objectivament existent,

ja que sempre n'hi haurà i no és lògic no tenir-los en compte a l'hora de dissenyar les nostres ciutats. La ciutat ha de ser dissenyada pensant en la protecció dels nens.

Però també interpel·la el professor Tonucci els seus col·legues acadèmics en les tasques d'anar construint els millors models pedagògics i didàctics perquè l'educació sigui el més efectiva possible en la construcció de ciutadans lliures, capaços d'edificar amb autonomia els seus propis projectes de vida en el marc dels Estats del Benestar dels quals gaudim al primer món. I en aquests projectes pedagògics, Tonucci ens diu que els nens no són només objectes d'aprenentatge, sinó subjectes que hi han de tenir veu. En realitat, Tonucci és un *infantòleg* que ens recorda que en la metodologia educacional els nens han de tenir presència pròpia i han de ser escoltats amb qualitat i sense prejudicis. El nen no només és l'adult del demà, és també el nen de l'avui que no només s'educa a l'escola, fent deures a casa, activitats extraescolars esportives o assistint a classes extres d'anglès. També hem de fer que la ciutat, el carrer, contribueixi a la seva educació. Els nens han d'aprendre a la ciutat, fora de l'escola, per poder aprendre millor dins de l'escola compartint les seves experiències externes a aquesta.

I també ens recorda Tonucci la fonamental tasca del mestre. No sóc capaç d'entendre com els polítics no veuen en els mestres i les mestres de primària la peça fonamental de l'entramat educatiu i de la vida social. No entenc que siguin mileuristes, que no els considerem socialment com es mereixen, que pensem que un futbolista és més important que un mestre en la seva tasca quotidiana d'educar els nostres fills perquè tinguin una infantesa feliç i puguin afrontar amb els valors adequats la seva vida futura. Sempre he dit, i voldria ratificar-ho avui aquí, que és molt més difícil ser mestre de nens que professor universitari. I afegeixo avui: els professors universitaris hauríem d'aspirar també a ser mestres. Per això crec que és tan important la pedagogia en general i la didàctica en particular. Primer, perquè sense bons mestres no hi ha bones escoles. Més que lleis educatives, allò que necessitem són recursos que permetin tenir bons mestres. I segon, perquè ambdues disciplines parlen d'un tema socialment transcendent, un tema que ve de l'eternitat i que sempre serà entre nosaltres. A saber: esbrinar quins són els millors mètodes per educar els éssers humans en la progressiva conquesta d'una civilització que promoció alhora la felicitat particular i la pública.

Tonucci s'ha mogut en la innovació reivindicant una cosa tan antiga com escoltar els nens i fer una civilització que tingui presents els seus interessos com a nens d'avui i no com a adults del futur. I ho ha fet pertanyent a aquest reduït grup de personatges especials que lluiten per millorar el demà amb la seva pròpia actuació en la vida intel·lectual i en la vida social pràctica. Tonucci és un doctor de l'Acadèmia que accepta totes les condicions del mètode científic. És persona de seminaris i congressos. Director d'un institut de recerca. Busca trobar veritats avalades per la ciència i compartides per la comunitat de psicopedagogs. No és un assagista, sinó un científic social. Però Tonucci, de bell antuvi, va decidir que també havia de ser un intel·lectual que entrés en combat per les seves idees no només en el fòrum acadèmic, sinó també en el fòrum social i polític. Un intel·lectual parlant, sobretot, amb aquests polítics sacrificats i fonamentals que són els alcaldes i els regidors dels ajuntaments per proclamar-los la seva bona nova: una ciutat per als nens.

Així doncs, Tonucci és un científic compromès socialment. És un intel·lectual pròpiament dit. Un intel·lectual que té una veu crítica però amable i consensual. Que sap que la seva paraula ha de ser independent per ser creguda i que mai no ha dubtat a practicar la virtut de la valentia, tan necessària per oferir idees innovadores. Aquest compromís social és el que explica la seva constant lluita per ser escoltat a l'Acadèmia i al Parlament. És el que explica per què, en un primerenc dia de la seva trajectòria, va decidir desdoblarse en Frato per fer-nos arribar, a través de les seves vinyetes, la condensació del seu pensament pedagògic i de les seves propostes pràctiques, que insisteixen que cal escoltar els nens i saber què aprenen fora de l'escola per plantejar les nostres metodologies pedagògiques. La ciència va passar a expressar-se en el llenguatge públic de la sàtira.

Una sàtira, això sí, suau, constructiva i moralitzadora. Una sàtira que no és només contra l'escola tradicional, sinó que ho és, també, contra un món nou que ell considera que no és segur que signifiqui el veritable progrés que hem de perseguir els humans. Una sàtira en la qual Frato adopta la imatge d'un nen per parlar amb la veu d'un adult als adults dient-nos a tots: prenguin els nens seriosament. Frato ens demana, en suma, que mirem la realitat amb "ulls de nen". En aquest sentit, en aquesta bipolaritat entre Francesco i Frato, el nostre nou *doctor honoris causa* resulta una originalitat absoluta

en el món intel·lectual occidental en fusionar ciència i art en una mateixa cosa amb un únic objectiu: denunciar i conscienciar. Sens dubte, les tasques principals de qualsevol intel·lectual que desitgi arribar a tots els públics amb eficàcia. La tasca d'un intel·lectual que no fa una proposta local, sinó que, com Maria Montessori, fa una proposta que, des de la seva pràctica local, es vol universal, tan universal com els humans, tan universal com els nens, tan universal que ja la comparteixen més de 140 ciutats, entre les quals la nostra. Moltes gràcies, alcalde Ros, per tenir una escola municipal amb el nom de Francesco Tonucci i perquè això significa que la nostra ciutat respecta i acull les seves idees.

Aquest doctorat *honoris causa* s'efectua entre dues dates molt simbòliques. Fa tres dies que s'ha celebrat el Dia Internacional dels Drets dels Nens. Sé molt bé que, al nostre nou doctor *honoris causa*, aquesta efemèride no li ha passat desapercebuda. Però temo que ha passat el contrari en el cas de la ciutadania i les nostres institucions, a les quals potser caldrà recordar que cada dia moren vuit mil cinc-cents nens per desnutrició i que més de quatre-cents cinquanta milions estan en situació d'extrema pobresa. Seria desitjable que no tornés a succeir-nos que oblidem que milions de nens ni tan sols poden anar a escola. I, d'altra banda, d'aquí a tres dies farà 175 anys que es va crear l'Escola Normal de Mestres de Lleida, el 26 de novembre de 1841. Si els seus fundadors poguessin veure l'obra dels seus hereus, estic segur que se sentirien profundament orgullosos. L'actual Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social ens mostra cada dia la seva profunda vitalitat acadèmica tant en la innovació docent com en la tasca investigadora. Els puc afirmar que l'esforç realitzat en les tres últimes dècades pel seu claustre docent per ser a la primera línia de l'actual tradició universitària ha estat formidable i digne d'elogi. Crec que avui és un bon dia perquè el rector digui al cos acadèmic i als treballadors d'administració i serveis de la Facultat que tota la Universitat de Lleida se sent orgullosa d'ells. I als seus estudiants, que estan en les millors mans.

Benvolgut professor Tonucci, estimat Frato, crec que ja no tornaré a ser pare. Em sap greu no haver arribat a temps de conèixer abans les seves idees i de posar-ne en pràctica algunes. Espero que el meu fill Daniel m'ho sàpiga perdonar. Però si algun dia sóc avi i, a més, ja no sóc rector i la vida em dóna corda per poder seguir ensenyant i investigant, prometo que dedicaré temps als meus possibles néts sota la idea suprema que

cal tractar-los com a nens d'avui, a més de com a adults del futur. I que, abans que la tecnologia punta d'aquell moment, caldrà seguir posant damunt seu dedicació i amor. Espero poder convertir-me en un *mestre* acompanyant que els escolta, convençut que els nens són *competents* des dels seus primers anys de vida. Espero recordar als seus pares que l'èxit escolar no significa l'èxit en la vida, que les bones notes no són el més important. Que l'essencial és aprendre el benviure gràcies a l'escola primària. Espero recordar que jugar fora de l'escola és més important que fer deures fora. I espero recordar també que el carrer és veritablement perillós quan no hi ha nens.

Universitat de Lleida